

Національний університет "Чернігівський колегіум" імені Т.Г.Шевченка

**Навчально-науковий інститут історії та соціогуманітарних дисциплін
імені О.М. Лазаревського**

Кафедра історії України, археології та краєзнавства

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Завідувач кафедри
А.М. Острячко
(підпис) (прізвище та ініціали)

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ ХІХ СТ.

(назва навчальної дисципліни)

Освітня програма 032 Історія та археологія

2020– 2021 навчальний рік

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри історії України, археології та краєзнавства Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

Протокол № 1 від 01 вересня 2020 року.

Розробник: Рахно Олександр Якович, кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історії України, археології та краєзнавства Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка.

Мова навчання – українська.

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ¹

Навчальна дисципліна «Історія України XIX ст.» є обов'язковим компонентом освітньо-професійної програми 032 «Історія та археологія». Дисципліна є продовженням наскрізного курсу «Історія України». Вона охоплює коло теоретичних і практичних проблем історії українських земель від кінця XVIII – до завершення XIX ст. Вивчення дисципліни сприяє процесу формування у студентів історичного мислення, умінню аналізувати й узагальнювати історичні події та явища, визначати їх суть, причинно-наслідкові зв'язки між ними, виділяти основне, об'єктивне і суб'єктивне, самостійно оцінювати і інтерпретувати історичний процес, робити правильні висновки з метою успішної розбудови своєї національної держави, усвідомлювати її роль і місце у світовій історії вихованню патріотизму.

Метою навчальної дисципліни «Історія України XIX ст.» є створення цілісного уявлення про соціально-економічний, політичний та культурний розвиток українських земель у XIX; формування у студентів компетентностей творчого осмислення історичного минулого українського народу в контексті світової історії та практики державотворення в сучасній українській державі; набуття студентами наукового бачення суспільних явищ, подій, тенденцій минулого та сучасного; застосовувати набуті знання з історії України при викладанні курсу у закладах середньої освіти, для орієнтації в громадсько-політичному житті та оцінки суспільних явищ і подій; виховання у студентської молоді патріотизму, активної громадської позиції.

Завдання: розвиток навичок наукового аналізу, спрямованих на забезпечення самостійного осмислення закономірностей історичного процесу; оволодіння практичними навичками роботи з історичними джерелами і науковою літературою; вироблення уміння правильно оформляти методологічний і технічний інструментарій наукових досліджень; пробудження і розвиток інтересу до України, виховання любові та поваги до її культури, звичаїв, традицій, історичного минулого; вироблення наукового бачення суспільних явищ, подій, тенденцій минулого та сучасного; формування умінь критично аналізувати отриману з різних джерел інформацію, самостійно трактувати її, застосовувати набуті знання з історії для орієнтації в громадсько-політичному житті та оцінки суспільних явищ і подій; виховання національної і громадської свідомості, формування толерантного, неупередженого ставлення до інших народів, утвердження ідеалів гуманізму.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є історія українського народу та інших етносів, які мешкали на території сучасної України у XIX ст. в період

¹ Детально див.: Гейда О.С. Історія України XIX ст.: навчально-методичний посібник для студентів (за вимогами кредитно-модульної системи). Чернігів: Чернігівський національний педагогічний університет імені Т.Г.Шевченка, 2009. 43 с.; Гейда О.С. Практикум з історії України XIX ст. Навчально-методичний посібник. Чернігів, 2011. 207 с.

перебування українських земель у складі Австро-Угорської та Російської імперій, соціально-економічні, політичні та культурні процеси даного періоду.

Програма навчальної дисципліни складається з двох змістових модулів:

1. Українські землі наприкінці XVIII – першій половині XIX ст.
2. Модернізаційні процеси на українських землях у другій половині XIX ст.

Обсяг дисципліни

	Денна форма	Заочна форма
Кількість кредитів ECTS	4	4
Кількість годин:	120	120
- лекції	26	10
- практичні / семінарські	20	8
- лабораторні		
- індивідуальні завдання		
- самостійна робота студента	74	102

Статус навчальної дисципліни: нормативна (обов'язкова)

Передумови для вивчення дисципліни Навчальна дисципліна «Історія України XIX ст.» пов'язана з наступними дисциплінами: «Стародавня історія України», «Історія України литовсько-польської доби», «Історія України доби Гетьманщини», «Історія країн Європи і Америки нового і новітнього часу», «Історія української культури».

Очікувані результати навчання і фахові компетентності), що формуються в процесі вивчення дисципліни «Історія України XIX ст.»:

Загальні компетентності

- ЗК 3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.
- ЗК 4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
- ЗК 6. Здатність до пошуку та аналізу інформації з різних джерел.
- ЗК 8. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.
- ЗК 9. Здатність бути критичним і самокритичним.

Спеціальні (фахові) компетентності

- СК 1. Усвідомлення взаємозв'язку між фактами, подіями, явищами і процесами в минулому та сучасності.
- СК 2. Усвідомлення відмінностей в історіографічних поглядах різних періодів та в різних контекстах.
- СК 3. Усвідомлення соціальних функцій історика, розуміння можливості використання історії для досягнення політичних цілей, в тому числі наслідків зловживання історією.
- СК 4. Здатність використовувати у професійній діяльності наукові праці та інформаційно-довідкові видання (бібліографічні довідники, путівники до

- архівних фондів, архівні описи тощо), сучасні інформаційно-пошукові системи.
- СК 5. Здатність відшукувати необхідні для освітньої та наукової діяльності історичні джерела (архівні та опубліковані документи, етнографічні, картографічні матеріали, музейні експонати, археологічні артефакти і т. п.).
- СК 8. Здатність використовувати у фаховій діяльності знання гуманітарних та соціальних наук, вміння аналізувати, оцінювати і прогнозувати політичні, економічні, культурні й соціальні події та явища.
- СК 9. Здатність працювати з історичними текстами і документами, коментувати, анотувати їх відповідно до певних критеріїв; презентувати і обговорювати результати наукових досліджень.
- СК 10. Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією.
- СК 13. Здатність визначати причинно-наслідкові зв'язки розвитку людської цивілізації, основні етапи її становлення.
- СК 14. Здатність визначати загальні закономірності та особливості історичного розвитку країн світу, визначати місце історії України у контексті світової історії.

Програмні результати навчання

- ПРН 1. Знати найважливіші факти історичного минулого українського народу і історії людства загалом, а також мати більш глибокі знання про певний історичний період або проблему.
- ПРН 2. Розуміти контекст і причини відповідних історичних подій та використовувати ці знання у професійній діяльності.
- ПРН 3. Знати основні підходи до вивчення вітчизняної та світової історії, принципи і методи історичного пізнання, основні типи і види історичних джерел.
- ПРН 4. Володіти понятійно-категоріальним апаратом історичної науки, професійно оперувати науковими термінами, прийнятими у фаховому середовищі.
- ПРН 5. Вміти працювати з письмовими, речовими, етнографічними, усними, архівними та іншими історичними джерелами.
- ПРН 6. Виявляти взаємозв'язки між процесами у минулому та на сучасному етапі, аналізувати суспільні процеси в історії України у контексті європейської та світової історії.
- ПРН 7. Розуміти і виявляти відмінності в історіописанні, поглядах на минуле представників різних епох та у різних контекстах.
- ПРН 8. Брати участь у плануванні та виконанні наукових досліджень у сфері історії, презентувати результати досліджень, аргументувати висновки детальні знання про певний історичний період або проблему.
- ПРН 11. Здійснювати аналіз ситуацій з урахуванням історичного контексту та/або історичних передумов.
- ПРН 13. Розуміти загальні та специфічні риси історичного розвитку різних регіонів України, Європи та світу, фактори, що зумовлюють різноманіття культур та національних спільнот, ефективно співпрацювати з носіями різних історичних та культурних цінностей.

ПРН 15. Застосовувати набуті спеціальні компетентності на широкому громадсько-політичному та суспільному рівнях, аргументувати важливість соціальних функцій історика в сучасному суспільстві.

Критерії оцінювання результатів навчання

а) робота на практичному занятті	до 5 балів
усна відповідь	до 5 балів
запитання	до 1 бала
рецензування відповіді	до 2 балів
доповнення на семінарському занятті	до 5 балів
реферат	до 5 балів
в) самостійна робота	до 25 балів
колоквіум	до 10 балів
міні-проект з презентацією	до 10 балів
г) контрольна робота (тести)	до 5 балів

Відповідь на практичному занятті оцінюється за наступними критеріями:

5 балів – студент у повному обсязі опрацював програмовий матеріал (основну і додаткову літературу, джерела), має глибокі й міцні знання, упевнено оперує набутими знаннями, виявляє розуміння історичних процесів, робить аргументовані висновки, може вільно висловлювати власні судження і переконливо їх аргументувати, може аналізувати історичну інформацію, здатний презентувати власне розуміння, оцінку історичних явищ, має досить міцні навички роботи з історичною картою.

4 бали – студент вільно володіє навчальним матеріалом (опрацював основну і деяку частину додаткової літератури і джерел), узагальнює окремі факти і формулює нескладні висновки, обґрунтовує свої висновки конкретними фактами, взятими з підручників, посібників історичних документів; може дати порівняльну характеристику історичних явищ, визначення понять, самостійно встановлює причинно-наслідкові зв'язки; узагальнювати та застосовувати набуті знання.

3 бали – студент загалом самостійно відтворює програмовий матеріал (на рівні підручника), може дати стисло характеристику питання, загалом правильно розуміє історичні терміни, але у викладеному матеріалі є істотні прогалини, виклад не самостійний (переказ підручника), є певні неточності як у матеріалі, так і у висновках, аргументація слабка.

2 бали – студент за допомогою викладача намагається відтворити матеріал, але відповідь неповна, в ній налічується багато неточностей, головний зміст матеріалу не розкрито.

1 бал – студент має лише приблизне уявлення про питання, що розглядається на занятті, може сказати два-три речення по суті питання, назвати деякі дати, головний зміст матеріалу не розкрито.

Самостійна робота передбачає опрацювання проблем, винесених на самостійне опрацювання і виконується у формі мініпроектів з презентацією та у

формі колоквіуму. В залежності від якості виконання та рівня знання опрацьованого матеріалу оцінюється від 0 до 10 балів.

За виконання контрольної роботи студенти можуть отримати максимально 5 балів. Неповна відповідь на запитання, в якій налічується багато неточностей, не достатнє володіння науковим апаратом оцінюється від 1 до 2 балів; відповідь, яка позбавлена серйозних неточностей, але має окремі недоліки, оцінюється у 3 балів. Повна відповідь оцінюється від 4 до 5 балів.

Складання екзамену. Якщо студент отримав протягом навчальних модулів від 35 і вище, то він може скласти іспит підвищити свій рейтинг під час складання екзамену, але не більше, ніж на 25 балів.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи (проєкту), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
83 – 89	B	добре	
75 – 82	C		
68 – 74	D	задовільно	
60 – 67	E		
35 – 59	Fx	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Програма та структура навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Українські землі у першій половині XIX ст.

Тема 1. Вступ. Українське національне відродження кінця XVIII–початку XX ст.

Загальна характеристика курсу. Історія України XIX ст. у контексті світового історичного процесу. Періодизація історії українських земель у XIX ст. Основні джерела до вивчення історії України XIX ст. Огляд навчальної літератури до курсу.

Ідейні витоки, зміст та етапи українського національного відродження кінця XVIII – початку XX ст. Методологічні дискусії у висвітленні становлення модерної української нації. Загальна періодизація українського відродження (модерного націотворення). Центри українського національного руху під російською та австрійською владою в кінці XVIII – початку XX ст.

Тема 2. Політичне становище українських земель у першій половині XIX ст.

Україна в системі міжнародних відносин першої половини ХІХ ст. Процес інкорпорації українських територій до складу Російської та Австрійської імперій. Адміністративно-територіальний устрій українських земель у складі Російської та Австрійської імперій. Реформи у системі управління. Національно-етнічний склад та соціальна структура населення України у ХІХ ст. Переселенські рухи українців.

Тема 3. Соціально-економічний розвиток українських земель у першій половині ХІХ ст.

Політика урядів Росії та Австрії у сфері соціально-економічного розвитку України у першій половині ХІХ ст. Криза кріпосництва. Стан сільського господарства та розвиток промисловості у першій половині ХІХ ст. Реформи у сфері землекористування. Торгівля. Транспорт. Початок промислового перевороту. Форми соціального протесту селян і робітників на українських землях в першій половині ХІХ ст. Антикріпосницькі рухи першої половині ХІХ ст.

Тема 4. Суспільно-політичні та національний рухи на українських землях в першій половині ХІХ ст. Масонство в Україні. Південне товариство. Малоросійське товариство. Товариство об'єднаних слов'ян. Повстання Чернігівського піхотного полку. Національно-визвольний рух на західноукраїнських землях. «Руська трійця». Кирило-Мефодіївське товариство, його склад, програмні документи, діяльність і розгром.

Тема 5. Культура України першої половини ХІХ ст.

Освіта. Перші університети на українських землях. Літературне життя першої половини ХІХ ст. І. Котляревський. Г. Квітка-Основ'яненко. П. Гулак-Артемівський. М. Гоголь. Є. Гребінка. Т. Шевченко. Становлення української літературної мови. Видання українських народних пісень. Усна народна творчість. Кобзарі. Музика. Театр. Архітектура. Живопис. Розвиток історичної науки в першій половині ХІХ ст. Д. Бантиш-Каменський. М. Максимович. М. Маркевич. Діяльність наукових організацій.

Змістовий модуль 2. Модернізаційні процеси на українських землях у другій половині ХІХ ст.

Тема 6. Модернізаційні процеси на західноукраїнських землях та їх вплив на українське суспільство.

Західноукраїнські землі напередодні революційних подій 1848 р. Соціально-економічний розвиток. Антикріпосницькі рухи. «Весна народів» та її вплив на українське суспільство. Політичні реформи в Австро-Угорщині та їх вплив на розвиток українських земель. Національно визвольний рух українського народу періоду революції 1848 р. Скасування кріпацтва на західноукраїнських землях. Соціально-економічний розвиток західноукраїнських земель після модернізації. Трудова міграція.

Тема 7. Реформи 60–70 рр. XIX ст. та їх реалізація у Наддніпрянській Україні.

Наддніпрянська Україна у період великих буржуазних реформ. Попередні проекти скасування кріпосного права. Кримська війна – каталізатор реформ. Підготовка реформи 1861 р. Діяльність губернських комітетів з селянського питання та редакційних комісій. Особливості здійснення реформи 1861 р. на Лівобережжі, Слобожанщині, Правобережжі та Півдні Україні. Буржуазні реформи 60–70-х рр. XIX ст. Суспільний і національний рухи в період буржуазних реформ. Наддніпрянська Україна в післяреформений період. Стан сільськогосподарського виробництва в другій половині XIX ст. Промисловість. Розвиток транспорту. Торівля. Розвиток міст.

Тема 8. Соціально-економічний розвиток українських земель у другій половині XIX ст.

Наслідки модернізаційних процесів для українського суспільства. Розклад поміщицького стану. Процес становлення української буржуазії. Формування робітничого класу та його структура. Зміни в аграрному секторі і диференціація селянства. Робітничий і селянський рухи 60 – 90-х рр. XIX ст. “Південноросійський робітничий союз” у Києві. “Південноросійський союз робітників” в Одесі. Соціально-економічний розвиток західноукраїнських земель у другій половині XIX ст. Західноукраїнська еміграція другої половини XIX ст.

Тема 9. Суспільно-політичні та національно-визвольні рухи у другій половині XIX ст.

Поняття «нація» в сучасній історіографії. Новітні теорії побудови майбутнього: соціалізм та націоналізм Громадсько-політичний і національний рух в Україні у другій половині XIX ст. Молоді громади. Валуєвський циркуляр 1863 р. Емський акт 1876 р. Теоретичні основи народництва і його основні течії. Народники в Україні. Взаємозв'язок народників з діячами громадського та земського руху. Земська опозиція. Журнал “Основа”. М.Костомаров. П.Куліш. В.Антонович. Недільні школи. Братство тарасівців. Поняття “нація” в сучасній історіографії. Становлення і консолідація української нації.

Тема 10. Культурне життя України в другій половині XIX ст.

Розвиток освіти в Україні в другій половині XIX ст. Русифікація. Розвиток суспільних наук. Розвиток природничих наук. М.Лисенко. Театр. М.Заньковецька. П.Саксаганський. М.Садовський. Архітектура. Живопис. Скульптура. Книгодрукування та преса. Образотворче мистецтво. Українська література другої половини XIX ст. П.Куліш. М.Вовчок. Л.Глібов. І.Франко. В.Стефаник. Л.Українка. С.Руданський. М.Старицький. П.Мирний. Б.Грінченко. М.Коцюбинський. Розвиток історичної науки в другій половині XIX ст. М.Костомаров. О.Лазаревський. В.Антонович. О.Левицький. Д.Багалій. М.Грушевський. Журнал «Киевская старина». Діяльність наукових установ. Основні течії у суспільно-політичному житті та національному русі Західної

України у другій половині XIX ст. «Москвофіли». «Народовці». Діяльність Греко-католицької церкви на західноукраїнських землях. Наукове та культурне життя на західноукраїнських землях.

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Українські землі у першій половині XIX ст.												
Тема 1. Вступ. Українське національне відродження кінця XVIII– початку XX ст.	8	2				6	12	1				11
Тема 2. Політичне становище українських земель у першій половині XIX ст.	12	4	2			6	12	1	2			9
Тема 3. Соціально-економічний розвиток українських земель у першій половині XIX ст.	10	2	2			6	12	1				11
Тема 4. Суспільно-політичні та національний рухи на українських землях в першій половині XIX ст.	12	4	2			6	12	1	2			9
Тема 5. Культура України першої половини XIX ст.	8		2			6	12	1				11
Разом ЗМ 1	50	12	8			30	60	5	4			51
Змістовий модуль 2. Модернізаційні процеси на українських землях у другій половині XIX ст.												
Тема 6. Модернізаційні процеси на з/у українських землях у другій половині XIX ст.	8	2				6	12	1				11
Тема 7. Реформи 60–70 рр. XIX ст. та їх реалізація на Наддніпрянській Україні.	10	4				6	12	1				11

Тема 8. Соціально-економічний розвиток українських земель у другій половині XIX ст.	10	4				6	12	1				11
Тема 9. Суспільно-політичні та національно-визвольний рухи у другій половині XIX ст.	34	4	10			20	13	2	2			9
Тема 10. Культурне життя України в другій половині XIX ст.	8		2			6	11		2			9
Разом за ЗМ 2	70	14	12				102	5	4			51
Усього годин	120	26	20			74	120	10	8			102

Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Інкorporація українських земель до складу Російської та Австрійської імперій у першій половині XIX ст.	2
2	Антикріпосницькі рухи селянства першої пол. XIX ст.	
3	Кирило-Мефодіївське товариство	2
4	Культурне життя українських земель пер. пол. XIX ст.	2
5	Володимир Боніфатійович Антонович – ідеолог хлопоманства.	2
6	Концепція майбутнього розвитку України у працях Миколи Драгоманова	2
7	Народницький рух в Україні.	2
8	Громадівський рух: суть, особливості, діячі.	2
9	Теоретичні засади розвитку суспільно-політичної думки на українських землях наприкінці XIX – на поч. XX ст.	2
10	Культурне життя Наддніпрянської України другої половини XIX ст.	2

Теми для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Суть кріпосницької системи і особливості існування кріпосного права на українських землях	2
2	Вплив польського національно-визвольного руху на становлення перших політичних організацій на українських землях у першій половині XIX ст.	2
3	Історична наука на українських землях у першій половині XIX ст.	1
4	Формування та історія Чорноморської Січі та Війська Донського	2
5	Старшинські роди Гетьманщини на державній службі в Російській імперії	2
6	Українські промислові міста: виникнення та структура	2
7	Сучасна історіографічна оцінка модернізаційних процесів в	2

	Російській та Австрійській імперіях	
8	Участь жіноцтва у революційному русі другої половини XIX ст.	2
9	Ментальні аспекти українського селянства та їх роль у процесах модернізації	2
10	Побут українського населення в літературі другої пол. XIX ст.	2

Питання до підсумкового контролю знань (екзамен)

1. Періодизація історії України XIX ст.
2. Включення українських земель до складу Російської імперії (хронологія, причини).
3. Адміністративно-територіальний поділ українських земель підросійської України.
4. Владні інституції Наддніпрянщини першої половини XIX ст. та їх функції.
5. Умови входження українських земель до складу Австрійської імперії наприкінці XVIII ст.
6. Адміністративно-територіальний поділ західноукраїнських земель у XIX ст.
7. Соціальний та національний склад населення західноукраїнських земель першої половини XIX ст.
8. Йосифянські реформи в Австрійській імперії та їх вплив на українське суспільство.
9. Україна в планах Наполеона.
10. Російсько-французька війна 1812 р. і участь у ній українського народу.
11. Російсько-турецькі війни першої половини XIX ст. та їх значення для формування українських земель.
12. Соціальний і етнічний склад населення підросійської України у першій половині XIX ст.
13. Основні тенденції розвитку сільського господарства на українських землях у складі Російської імперії у першій половині XIX ст.
14. Характеристика кріпосної системи (форми залежності, повинності, категорії селян)
15. Розвиток промисловості Наддніпрянської України у першій половині XIX ст.
16. Торгівля. Транспортне сполучення. Українські міста у першій половині XIX ст.
17. Промисловий переворот на українських землях: періодизація, характеристика.
18. Антикріпосницькі рухи першої чверті XIX ст. на тетенах Наддніпрянської України.
19. Селянські рухи на Наддніпрянщині у 50-х рр. XIX ст.
20. Повстання Устима Кармалюка.
21. Антикріпосницький рух на Західноукраїнських землях у 30-х – 40-х рр. XIX ст. Лук'ян Кобилиця.
22. Поширення масонства на українських теренах у першій половині XIX ст.
23. Майбутнє українських земель у програмних документах декабристських організацій.

24. Повстання Чернігівського піхотного полку.
25. Діяльність «Малоросійського товариства».
26. Товариство «Об'єднаних слов'ян».
27. Національний рух на Західноукраїнських землях у 20 – 30-х рр. ХІХ ст.
28. «Руська трійця» (лідери, діяльність, значення)
29. Виникнення і діяльність Кирило-Мефодіївського братства.
30. Програмні документи Кирило-Мефодіївського братства.
31. Роль історичної науки у націотворчих процесах у першій половині ХІХ ст.
32. Українське мовознавство у першій половині ХІХ ст.
33. Освіта на українських землях Російської імперії у першій половині ХІХ ст.
34. Наука в українських університетах Наддніпрянщини у першій половині ХІХ ст.
35. Література та театр у першій половині ХІХ ст.
36. Реформи у аграрному секторі у першій половині ХІХ ст.
37. Підготовка аграрної реформи 1861 р.
38. Основні законодавчі акти аграрної реформи 1861 р. та їх характеристика.
39. Особливості проведення аграрної реформи 1861 р. на українських землях: Лівобережжя, Правобережжя, Новоросії.
40. Наслідки аграрної реформи 1861 р. для України.
41. Земська реформа (час впровадження та суть).
42. Міська реформа (час впровадження та суть).
43. Судова реформа (час впровадження та суть).
44. Фінансова реформа (час впровадження та суть).
45. Військова реформа (час впровадження та суть).
46. Університетський статут 1864 р.
47. Валувський циркуляр 1863 р.
48. Емський акт 1876 р.
49. Контреформи: причини, суть, наслідки.
50. Теорія «громадівського соціалізму» М. Драгоманова.
51. Погляди В. Антоновича на націотворчі процеси в Україні.
52. Теоретичні основи народництва і його основні течії.
53. Народницькі організації на українських землях та їх діяльність.
54. Проникнення капіталістичних відносин у сільське господарство у другій половині ХІХ ст.
55. Становлення капіталістичних відносин у промисловості у другій половині ХІХ ст.
56. Розвиток транспорту. Торгівля, міста у другій половині ХІХ ст.
57. Особливості формування робітничого класу та національної буржуазії.
58. Робітничий і селянський рухи 60 – 90-х рр. ХІХ ст.
59. Польські повстання 1830–1831 рр. та 1863 р. та їх вплив на українській національно-визвольний рух.
60. Громадівській рух: етапи, організаційні осередки.
61. Діяльність Південно-Західного відділу російського географічного товариства.
62. Журнал «Основа».

63. Діяльність Старої Київської громади.
64. Розвиток освіти на українських землях у складі Російської імперії у другій половині XIX ст.
65. Українське суспільство у другій половині XIX ст.: національний та соціальний поділ.
66. Українська література та театр другої половини XIX ст.
67. Розвиток історичної науки в другій половині XIX ст.
68. Поширення марксизму на українських теренах. М. Зібер.
69. Перші соціал-демократичні організації на теренах України.
70. Ліберальний рух 60-80-х рр. XIX ст.: соціальна опора, програми, діячі. Діяльність наукових установ на українських землях у складі Російської імперії.
71. Економічний розвиток західноукраїнських земель у першій половині XIX ст.
72. Скасування кріпосного права на західноукраїнських землях.
73. Революція 1848 р. в Австрійській імперії та її вплив на українське суспільство.
74. Діяльність Головної Руської Ради.
75. Соціально-економічний розвиток західноукраїнських земель у другій половині XIX ст.
76. Західноукраїнська еміграція другої половини XIX ст.: напрямки, причини.
77. Діяльність “Просвіт” на західноукраїнських землях.
78. Основні течії у суспільно-політичному житті та національному русі Західної України в другій половині XIX ст.
79. Архітектура західноукраїнських міст другої половини XIX ст.
80. Кримська війна і Україна.
81. Діяльність Наукового товариства ім. Т. Шевченка.
82. Література та театр на західноукраїнських землях у XIX ст.
83. Освіта на західноукраїнських землях у XIX ст.: регіональні особливості.
84. Зовнішня політика Російської імперії у другій половині XIX ст. та українські землі.
85. Книгодрукування та преса на українських теренах Російської імперії у XIX ст.
86. Братство тарасівців: програмні документи та діячі.
87. Всеукраїнська безпартійна організація.
88. Образотворче мистецтво та архітектура Наддніпрянщини у другій половині XIX ст.
89. Періодична україномовна преса на західноукраїнських землях у другій половині XIX ст.

Форми та методи навчання

При проведенні навчальних занять (лекцій і семінарів) застосовуються наступні методи: лекція, бесіда, пояснення, ілюстрування, проблемний виклад матеріалу, підготовка доповідей, рефератів та презентацій, інтерактивні методи навчання.

Засоби діагностики результатів навчання:

виступи на практичних заняттях,
підготовка та захист рефератів, есе, презентацій,
контрольна робота,
екзамен.

Форми контролю навчальних досягнень:

усне опитування,
творчі роботи, презентації,
колоквіум,
контрольна робота (тести),
консультування,
екзамен.

Розподіл балів за темами

Поточне тестування та самостійна робота										Підсумковий екзамен	Сума
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2						
Тема	T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9 T10	25	100
Бали	6	6	6	6	6	10	10	10	15		

Методичне забезпечення

1. Навчальна програма дисципліни.
2. Робоча навчальна програма дисципліни.
3. Методичні матеріали до семінарських занять.
4. Матеріали до лекційних занять.
5. Теми і завдання для самостійного опрацювання.
6. Історичні карти, схеми, мультимедійний проектор.
7. Завдання для поточного контролю знань.
8. Питання до екзамену.
9. Екзаменаційні білети.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

Основна література:

1. Алексєєв Ю.М. Історія України: навчальний посібник для вузів. К., 2004. 256 с.
2. Бойко О.Д. Історія України: Посібник. К., 2016. 656 с.
3. Бокань В.А. Історія культури України: Навч. посібник. К., 2002. 256 с.
4. Горелов М.Є., Моця О.П., Рафальський О.О. Цивілізаційна історія України. К., 2005.
5. Грицак Я. Нарис історії України: формування модерної української нації XIX–XX століття. К.: Генеза, 2000. 360 с.
6. Гупан Н.М., Пометун О.І. Історія України. К.: Освіта. 2012. 336 с.

7. Економічна історія світу і України: підручник для студентів вищих навчальних закладів / за ред. Б.Д.Лановика. Тернопіль, 2004. 456 с.
8. Історія України: Документи. Матеріали / Уклад., комент. В.Ю.Короля. К., 2001.
9. Історія України: Хрестоматія / Упоряд. В.М. Литвин. К. : Наук. думка, 2013. 1056 с.
10. Котова Н. Історія України: навчальний посібник. Харків: Одиссей, 2005. 413 с.
- 11.. Литвин В. Історія України: підручник / відп. ред.. В. Смолій. НАН України. Інститут історії України. К.: Наукова думка, 2013. 991 с.
12. Литвин В.М. Історія України (у 3-х томах). К.: Альтернативи, 2005.
13. Марчук С. Писемні джерела з історії України: Курс лекцій. – Львів: Світ, 1999. – 352 с.; іл.
14. Михальчук П. А. Історія України. Курс лекцій. Навчальний посібник. Вид. 2-ге, доп. і перероб. Тернопіль: Астон, 2003. 272 с.
15. Михальчук П.А. Історія України, Термінологічний і хронологічний довідник. Вид 2-ге, доп. і перероб. Тернопіль: «Підручники і посібники», 2006. 192 с.
16. Новітня історія України (1900–2000): Підруч. Для іст. спец. вищих навч. зал. / А.Г.Слюсаренко, В.І.Гусєв, В.М.Литвин. 2-е вид, переробл. і доп. К.: Вища школа, 2002. 718 с.
17. Підкова І., Шуст Р. Довідник з історії України. Ч. 1-3. К.: Генеза, 1999.
18. Політична історія України. У 6-ти т. К., 2002–2004.
19. Політична історія України: Посібник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. В.І.Танцюри. К., 2001. 488 с.
20. Рибалка І.К. Історія України. У 2-х ч. Ч.ІІ. Від початку ХІХ ст. до 1917 р. Харків, 1997. Ч.2.
21. Україна в ХХ ст.: зб. документів і матеріалів (1900–1939). Упор. А.Г.Слюсаренко, А.О.Буравченков, М.І.Миронець та ін. К., 2000. 448 с.

Допоміжна література:

1. Антонович М. З історії громад на рубежі 1850-1860-х рр.. (Коли постали громади?) // Київська старовина. 1998. № 2. С. 28-49.
2. Болдирев О.В. Одеська громада. Історичний нарис про українське національне відродження в Одесі в 70-ті роки ХІХ ст. Одеса, 1994.
3. Голобуцький О., Кулик В. Український політичний рух на Наддніпрянщині кінця ХІХ– початку ХХ століття. Довідник. К., 1996.
4. До історії національних меншин Австро-Угорщини (ХІХ – початок ХХ ст.) /Упор. Коталія Й. – Ужгород, 2001.
5. Дорошенко Д. Нарис історії України. У 2-х т. К., 1992.
6. Дорошенко Д. Огляд української історіографії. К., 1996.
7. Іваницька С. Українська ліберально-демократична партійна еліта: «колективний портрет» (кінець ХІХ – початок ХХ століття). Запоріжжя: «Просвіта», 2011. 452 с.
8. Іваницька С. Українська ліберально-демократична партійна еліта: «колективний портрет» (кінець ХІХ – початок ХХ століття). – Запоріжжя: «Просвіта», 2011.
9. Історія України. Нове бачення. У 2-х т. – К., 1996.

10. Історія України / Під ред. Ю.Зайцева. – Львів, 1996.
11. Історія України /Під ред. В.А.Смолія. – К., 1997.
12. Історія українського селянства. Нариси в 2-х томах. К., 2006.
13. Історія української літератури ХІХ ст. К., 2003. Кн. 1-2.
14. Казьмирчук Г., Латиш Ю. Рух декабристів: дискусійні питання та спроба їх розв'язання (до 180-річчя повстання) // Укр. іст. журн. 2005. № 6. С. 50–65.
15. Калініченко В.В., Шабельник Г.П. Витоки світогляду та політичної свідомості революційних народників в Україні 70-х рр. ХІХ ст. (соціально-психологічний аспект) // Укр. іст. журн. 2006. № 2. С. 38–48.
16. Кармазин М.С. Ідея державності в українській політичній думці (кінець ХІХ – початок ХХ століття). К., 1998.
17. Касьянов Г. Українська інтелігенція на рубежі ХІХ–ХХ ст.: Соціально-політичний портрет. – К., 1993.
18. Катренко А.М. Початки нового етапу українського національного руху в ХІХ ст. (громади 60-х рр.. ХІХ ст.) // Пам'ять століть. 1996. № 2. С. 23–26.
19. Катренко А. Одеська громада 70-90-х рр.. ХІХ ст. //Київська старовина . 1998. № 2. С. 84–95.
20. Катренко А.М. Український національний рух ХІХ ст.: У 2-х частинах. К., 1998–1999. Ч. II. 60-90-ті рр. ХІХ ст.
21. Катренко А.М. У пошуках шляхів побудови справедливого суспільства (Діяльність народовольців і чорнопередільців в Україні у 80-х рр. ХІХ ст.). К., 2001.
22. Катренко А.М. Національно-культурна та політична діяльність Київської громади (60-70 рр. ХІХ ст.) К., 2003. 180 с.
23. Когут З. Російський централізм і українська автономія. – К., 1996.
24. Колесник В., Рафальський О. Український рух в Австро-Угорщині (кінець ХІХ – початок ХХ ст.). – К., 1998.
25. Колесник В., Рафальський О., Тимошенко О. Шляхом національного відродження. Національне питання в програмах та діяльності українських партій Наддніпрянщини (1900 – 1907). – К., 1998.
26. Наумець Л. Товариство об'єднаних слов'ян. Житомир, 1997.
27. Наумов С.О. Створення Революційної української партії // Укр. іст. журн. 2006. № 2. С. 49–59.
28. Никифорак М.В. Буковина в державно-правовій системі Австрії (1774–1918 рр.). Чернівці: Рута, 2004. 383 с.
29. Половець В.М. Кооперативний рух в Лівобережній Україні (1861–1917 рр.).Чернігів, 1996.
30. Полонська-Василенко Н. Історія України. 2-е вид. К.: “Либідь”, 1993. Т.2: Від середини ХVІІ століття до 1923 року. С. 407–606.
31. Рахно О.Я. «Громадянський строй, народодержавні права і обов'язки людей на Україні» (проект автономії України О. О. Русова 1907 р.) // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. Випуск 33. Серія: історичні науки. №3. Чернігів, 2006. С. 171–181.
32. Рахно О.Я. Михайло Русов: віхи життя та діяльності (До 130-річчя від дня народження) // Сіверянський літопис. 2006. №4. С. 120–125.

33. Рахно О. Я. Чернігівські земці (історико-біографічні нариси). Чернігів: КП «Видавництво «Чернігівські обереги», 2009. 352 с.
34. Рахно О.Я. Земська реформа 1864 р. і утворення органів земського самоврядування в Чернігівській губернії // Сіверянський літопис. 2010. № 6. С. 101–111.
35. Рахно О.Я. Переселенська діяльність Чернігівського губернського земства // Чорноморський літопис: Науковий журнал. – Миколаїв: Вид-во ЧДУ імені Петра Могили, 2012. Вип. 5. С. 77–83.
36. Рахно О.Я. Голови Чернігівської губернської земської управи: Біобібліографічний довідник. Чернігів: Десна Поліграф, 2013. 240 с.
37. Рахно О.Я. Чернігівські земці – члени Державної ради Російської імперії // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. 2013. № 1050: Сер. «Історія». Вип. 46. С. 91–104.
38. Русов О. О. Щоденники та спогади / [упорядкування, підготовка до друку, вступна стаття, коментарі О. Я. Рахна]. Чернігів: Десна Поліграф, 2011. 320 с.
39. Русалка Дністрова: Документи і матеріали. – К., 1988.
40. «Руська трійця». З історії суспільно-політичного руху і культури України. К., 1987.
41. Сарбей В.Г. Національне відродження України. Т.9. К., 1999. 336 с.
42. Симоненко Р.Г. Українсько-польські відносини та боротьба за єдність України ХІХ – початок ХХ ст. К., 2007.
43. Сухий О. Галичина між Сходом і Заходом. Нариси історії ХІХ – початку ХХ ст. Львів, 1997.
44. Тейлор А. Габсбурзька монархія 1809 – 1918. Історія Австрійської імперії та Австро-Угорщини. Львів, 2002.
45. Українські політичні партії кінця ХІХ – початку ХХ ст. Програмні та довідкові матеріали. К., 1993.
46. Шандра В. Малоросійське генерал-губернаторство 1802-1856 рр. К., 2001. 355 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

Книги з історії України ХІХ ст.

http://www.npu.edu.ua/index.php?option=com_docman&task=cat_view&gid=62&limit=500&limitstart=0&order=date&dir=DESC&Itemid=156&lang=ua

Карти українських земель у ХІХ ст.

<http://lesson-history.narod.ru/mapr3.htm> - исторические

Україна у ХІХ ст.

<http://ukrstor.com/ukrstor/pashaeva-galiziawrussovlit.html> - западная

Російська імперія ХІХ ст.

<http://xix-vek.ru/material/item/f00/s00/z0000003/index.shtml> - история

Історія Російської імперії у ХІХ ст. <http://lants.tellur.ru/history/>

Коллекция «Исторические документы» Российского общеобразовательного портала <http://historydoc.edu.ru/>

Виртуальный музей декабристов <http://decemb.hobby.ru/>

Династия Романовых <http://www.moscowkremlin.ru/romanovs.html>

Российский исторический журнал <http://www.istrodina.com/>
Проект Русский биографический словарь <http://www.rulex.ru/>
Всемирная история <http://www.historic.ru/>
<http://www.biografia.ru/>
История России XIX век <http://lesson-history.narod.ru/>